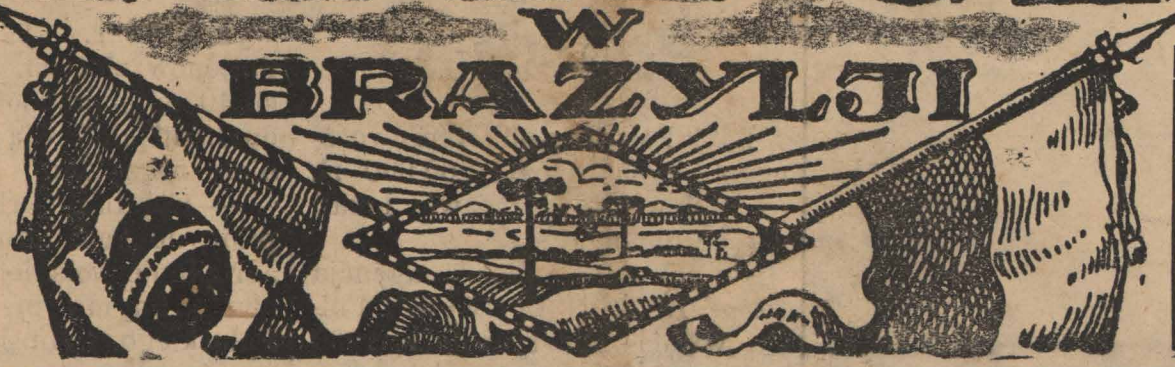

GAZETA POLSKA

WARUNKI PRENUMERATY

ROZCZNIENIE

W Brazylii . . . . . 14\$000
 W Argentynie . . . . . 6 pezów
 W Ameryce Północnej i Europie 3 dolary
 Sprzedaż w kioskach \$500 za numer.
 «GAZETA POLSKA w BRAZYLJI»
 wychodzi w każdy czwartek.

Adres dla listów i przesyłek pocztowych

GAZETA POLSKA — Caixa Postal B
 Curytyba — Paraná
 Brasil.

Redakcja i Administracja:

Rua Conselheiro Laurindo N.º 6
 (blisko Uniwersytetu Parańskiego)

Nr. 14 | Największy i najstarszy ilustrowany organ | KURYTYBA, CZWARTEK DN. 3 KWIETNIA 1930 | Wychodźstwa Polskiego w Ameryce Południowej | ROK 39

Morskie Sprawy Polski.

I. Wczoraj i dziś. — Od Wisły do Dniestru... — Kostki Polski Morskiej już rzucone. — Największe liczby na kontynencie. — Na przełęczy. II. Zawsze mało. Wszystkiego mało! Więc sprawy morskie—na front! — Paradoks czy utopia. — Zawsze wszystkie morza były przez kogoś zajęte. — Wycinki z historii gospodarczej świata. — Z dotychczasowego »bilansu morskiego« Rzeczypospolitej — Gdynia a Gdańsk. — Wśród portów bałtyckich. — Tylko handlowi morskemu zawdzięczamy przetrwanie wojny cłowej z Rzeszą. — O nową orientację!

Jeszcze w roku 1921 tylko najpierwsze umysły Polski idącej podkreślały doniosłe znaczenie własnego programu morskiego. Wtedy o Gdyni nikt prawie w Polsce n'c nie wiedział: żyła sobie, raczej drzemiała ta nasza Gdynia półsenem życiem drugorzędnej wsi rybackiej na biednym zaniedbanym wybrzeżu... Nie schodził wprawdzie Gdańsk z ust i rozmów codziennych znacznej części opinii polskiej, miały one jednak bardziej stosunki państwowo polityczne za przedmiot—zrzadka zaś tylko chodziło o budowę zrębów polskiej polityki portowej i morskiej.

Tak było w niedawnym jeszcze Wczoraj.

Przed dziesięciu laty. Dziś—wieść o polskim porcie w Gdyni i własnej narodowej banderze na morzach dalekich, dociera już do Najdalszej Mięsciny Polskiej i Wołyńskiej.

Od WILJI po źródła WISŁY —i od DNIESTRU aż po graniczną PIASNICE niema drugiego przedmiotu rozmów dorastającej młodzieży naszej, któryby bardziej porywał za sobą umysły, jak myśl o budującym się OKNIE GDYŃSKIM NA SZEROKI ŚWIAT...

To parcie do MORZA 32-miljonowego narodu.

To fakt niewątpliwy: budzą się, rosną, nawet wyladują się ukryte, potencjonalne siły przysłe Polski Morskiej...

Polskie wychodźstwo startuje «za chlebem» już od czterech lat z polskiego portu i własnego wybrzeża.

Port własny w Gdyni stał się już dogodną bazą rozwojową dla polskiej bandery handlowej, oraz kilku linii okrętowych regularnych.

Wiarą i otuchą w lepsze jutro Ojczyzny zapalają się serca naszych emigrantów, gdy oglądają „polski cud w GDYNI”. To zetknięcie się z polskim portem, morzem, okrętem i polskim marynarzem, wywołuje tysiączne ślubowania morzu polskiemu...

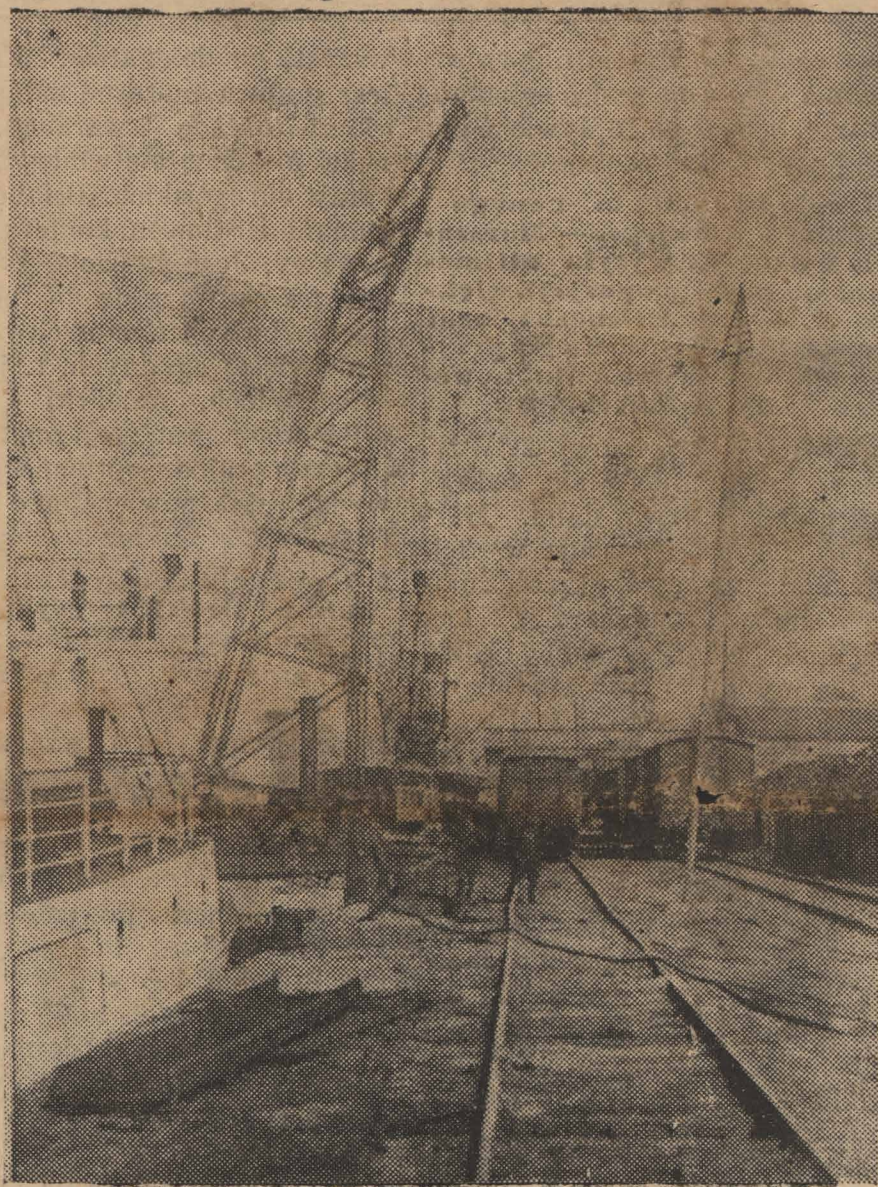
I dlatego dobrze się stało, że przy sterze handlowej polityki Państwa Polskiego mamy w tej chwili właśnie ministra morskiego—tego samego męża stanu o którym najbliższe otoczenie opowiada, że w chwilach krytycznych gabinetu zastrzegł sobie stanowisko kierownicze... w budującej się Gdyni.

Mamy zaledwie 74 km. własnego wybrzeża. Zestawiając to z obszarem i liczbą ludności Polski, stwierdzamy:

że do jednego km. polskiego wybrzeża morskiego ciąży »hinterland« zgórz 5250 km.2:

że na jeden km. wybrzeża polskiego naciska przeszło 410 tys. mieszkańców; że w roku 1928 jeden km,

Budowa naszego portu w Gdyni

Ustawianie dźwigów skarbowych firmy M. A. N. na nabrzeżu Polskiem basenu im. Marszałka Józefa Piłsudskiego.

naszej granicy lądowej przewoził około 4400 ton towarów,—kiedy na jeden km. morskiego wybrzeża przypadają zgórz 140 tys. ton towarów — a więc 31 razy więcej.

Są to największe liczby na kontynencie.

Z nich właśnie czerpać chcemy otuchę.

Albowiem przy takim nacisku każdy najdrobniejszy przyczynek na polu portowym i morskiem musi dać się odrazu wyczuć.

Alea jacta est. Kostki POLSKI MORSKIEJ już rzucone.

Stanąc w miejscu niepodobna. Wszystkie sfery gospodarcze wspomóc muszą to parcie na morze.

Na przełęczy lat 1929/1930 stanęła polska polityka morska u wejścia w nową fazę swego rozwoju.

Odpowiedzialni jej rzecznicy i kierownicy rozumieją doskonale, że musi ona Rzeczpospolitą wprowadzić w RODZINĘ NARODÓW MORSKICH.

W żadnym razie nie wolno nam zniweczyć wkładu pierwszych czterokroć sto milionów, włożonych przez skarb Państwa w związku z Gdynią, Gdańskiem i t. zw. programem morskim.

II.

Śmiało i dumnie rysują się krany, maszty i nowoczesne konstrukcje żelazne urządzeń portowych w polskiej Gdyni.

To nasza podstawa. Posiadamy dwa największe porty na wschodnim Bałtyku.

Podnosimy banderę polską na pełnych stotysiącach ton własnej floty handlowej.

Budujemy wielką magistralę kolejową, wybitnie »morską«...

Zawsze mało! Wszystko mało! Polska bandera handlowa odwiecza od trzech lat regularnie pięć portów afrykańskich. Mało tego?

Nie ludźmy się — Europa i Polska — odczuwają reperkusje miliardowych spłat niemieckich odszkodowań wojennych w złocie i towarach. Odczuwają też—bo nie może być inaczej—wielorakie odbicie sytuacji kredytowej dłużnika wobec wierzyiciela w Nowym Świecie. Dochodzi problem pracy i zatrudnienia na rynku wewnętrznym.

Dziś więcej, niżli kiedykolwiek przedtem przyszłość pomyslna ekonomiki polskiej zależy od aktywnej polityki handlu zagranicznego.

Albowiem bez poważnego eksportu n'emaż stabilizacji naszych stosunków wielkoprzemysłowych!

Czołowi mężowie Francji współczesnej rzucają coraz częściej

hasło «Nos colonies d'abord!»

U nas parolą dnia niechby się stało: **SPRAWY MORSKIE NA FRONT!**

Niewtajemniczonemu mogłoby się wydać, że to żądanie POLSKI MORSKIEJ zawiera w sobie coś nazbyt śmiałego, odważnego—więc utopijnego.

Dziś zwłaszcza — kiedy światowa flota handlowa liczy zgórz 33 tys. statków o pojemności 66,6 milionów ton, kiedy już w roku 1925 przewieziono na morzach znanej nam kuli ziemskiej okragło 658 milionów ton towarów rozmaitych.

Lecz nigdy w dziejach morza nie były przez nikogo niezajęte! Owszem, zawsze ktoś zawsze jakiś naród był przodującym. Monopolistą. Niezwyciężonym panem mórz, dzierżącym klucze całego handlu...

I zawsze w dziejach trzeba było wkładu największych a długoletnich wysiłków, aby przełamać niepodzielne imperjum morskie narodów, posiadających wyłączone posłannictwo na morzu.

...Kiedy wszecchwładnie władali na morzach Genua, Wenecja i Związek Hanzy — dziecinnymi wydawały się aspiracje Portugalji i Hiszpanji. Po wiekowej hegemonji morskiej portugalsko-hiszpańskiej, niedościgłymi są śmiałe zasięgi inicjatywy królestwa Niderlandów. Nadchodzi przecież okres taki, kiedy potęga morska Niderlandów jest solą w oku Anglii, która pomimo to zabiega o pierwszeństwo na morzach!... I nieinaczej jak z sceptycyzmem i niedowierzaniem uśmiechem patrzy się «Królowa mórz» Anglii na ambicje morskiej ekspansji PRUS i NIEMIEC, które występowały po raz 1-y na polu morskiego współzawodnictwa dopiero od połowy XIX wieku.

W pięćdziesiąt lat później morskie siły Niemiec zagrażają równowadze świata.

Więć postulat POLSKI MORSKIEJ nie musi być utopją.

Wyżej przytoczone liczby wskazały wymownie, jak znaczne zmobilizować możemy parcie ku morzu.

Wystarczy odwołać się do liczb nader obiecujących dotychczasowego naszego »bilansu morskiego«. Zebrałem ich tu zaledwie kilka.

Przypomnę, że w ciągu 6-ciolecia 1924-29 tylko przez własne porty wywieźliśmy ogółem 24 1/2 milionów ton towarów.

W ciągu 11-tu miesięcy 1929 roku wartość naszego wywozu morskiego wyniosła 700 milionów zł., przyczem udział procentowy Gdyni i Gdańska poprawił się widocznie z 1 : 12 w 1928 r. na 1 : 10.

A liczby rosnącego rozwoju Gdyni nie zatrzymały bynaj-

mniej rozwoju Gdańska. Przeciwnie—mimo utraty swego monopolicznego stanowiska w polskim obrocie towarowym morskim—Gdańsk podwoił przeładunek w ciągu minionych lat 5!

Kiedy obroty całego handlu zagranicznego Polski w czasie od 1923—1928 zaledwie się podwoiły, wywóz i przywóz drogą morską podniósł się 11-KROT-NIE. Odpowiednie liczby stosunkowe brzmią: 193 dla całego obrotu zagranicznego, oraz 1090, charakteryzujące wzrost obrotów (w t.) drogą morską.

Już w roku 1928 obrót towarowy Gdańska wynosi blisko 33 procent obrotu towarowego Hamburga. Wśród trzynastu portów bałtyckich przypada Gdańskowi miejsce 3 cie.

Wśród trzynastu znacniejszych portów, Gdynia zajmuje 8-me miejsce pozostawiając poza sobą takie porty jak Lubeke, Rewel, Królewiec, Kiel, Kłajpeda...

Liczby przeładunkowe w porcie gdyńskim, widzimy, że zrównały się już z przeładunkiem Gdańska w ostatnim roku przedwojennym. Równocześnie statki morskie o łącznej pojemności 100 tys. ton pływają pod jednolitą polską banderą, docierając coraz regularnie do dalekich portów północno-Afrykańskich Brazyliji, Argentyny...

Tylko dzięki posiadaniu Gdańska i Gdyni, a także portu w Tczewie, mogła Polska rozwinąć ożywiony wywóz węgla podczas konjunktury, wywołanej strajkiem generalnym i węglowym w Anglii. Tylko dzięki portom w Gdyni i Gdańsku, mogli nasi przemysłowcy węglowi podoląć olbrzymiemu napływowi zamówień. Również tylko dzięki portom w Gdyni i Gdańsku utrwała się dziś tradycja węgla polskiego w Szwecji, Danji, Norwegji, Lotwie i Finlandji.

Powiedzmy to sobie dziś jasno: Głównie EKSPANSJI MORSKIEJ przez Gdynię i Gdańsk zawdzięcza gospodarka polska, że wysłała obronną ręką z wojny cłowej z Rzeszą.

Reasumuję się:

Rzeczpospolita wchodzi ze znacznym dorobkiem w okres aktywnej polityki swej ekspansji morskiej.

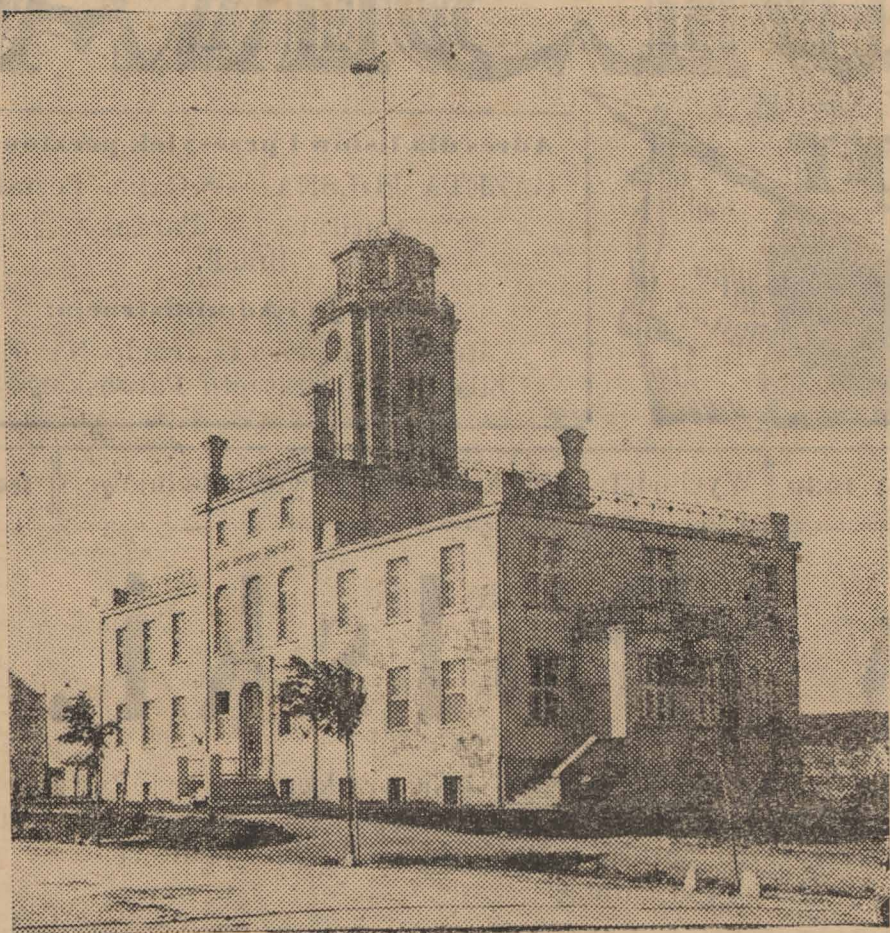
Ale jeszcze daleko nie wszystko zrobiono! Kraj cały—wszystkie gałęzie zróżniczkowanej gospodarki naszej muszą przyłożyć swą cegiełkę około nowej orientacji polityki gospodarczej Polski współczesnej.

Dlatego formułujemy postulatynie hasło nasze: **NASZE SPRAWY MORSKIE NA FRONT!**

Leszek Gustowski,
 Gdańsk—Poznań.

Budowa naszego portu w Gdyni.

Gmach Urzędu Morskiego w Gdyni.
(Patrz artykuł na 1-ej stronie).

Przegląd polityczny I WAŻNIEJSZYCH WYDARZEN

Belgia zabiega o Polskich robotników.

Związek belgijskich producentów węgla zgłosił zapotrzebowanie na polskich górników do kopalni węgla w Belgii.

Zapotrzebowanie na najbliższy okres obejmuje 623 robotników.

Obniżenie opłat od paszportów zagranicznych.

«Dziennik Ustaw» z dn. 11 b. m. ogłosił rozporządzenie ministra skarbu (w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych), w sprawie opłat za paszporty zagraniczne. Opłata za paszport z ważnością do jednego roku wynosić będzie 100 zł., za paszport wielokrotny 240 zł., ulgowy handlowy 25 zł., także wielokrotny 150 zł., żeglarski 3 zł.

Wymiana depeš między Ojcem Świętym a prezydentem Rzeczypospolitej.

Z okazji 8-jej rocznicy koronacji Ojca Świętego Piusa XI odbyła się następująca wymiana depeš:

Jego Świątobliwość Pius XI Cita di Vaticano.

Obchodząc dzisiaj z całym Narodem Polskim drogę wspomnienia, związane z rocznicą koronacji Jego Świątobliwości proszę o przyjęcie wyrazów mojego synowskiego oddania oraz najgorętszych życzeń szczęścia Jego Świątobliwości i chwwały jego panowania. (—) Ignacy Mościcki.

W odpowiedzi nadeszła z Rzymu depeša tej treści:

Jego Ekselencja Ignacy Mościcki, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa.

Przyjęliśmy z ojcowskim uczuciem hołd i życzenia Waszej Ekselencji z okazji ósmej rocznicy naszej koronacji i dziękując z serca za ten dowód uczuć, jesteśmy szczęśliwi, mogąc wzajemnie wyrazić najlepsze życzenia dla Waszej Ekselencji.

Ruina ziemian w b. Królestwie.

Na 6096 majątków ziemskich w b. Królestwie stowarzyszonych w Tow. Kredytowym Ziemskim 2100 a więc przeszło jedna trzecia, zostało wystawionych na licytację przez Towarzystwo. Z tego sprzedaż przeszło 700 majątków miała się odbyć już w marcu tego roku.

Poza Tow. Kred. Ziemsk. bardzo wiele majątków obłożono sekwestrem z tytułu niezapłaconych podatków, protestowanych weksli i różnych pretensyj prywatnych. W jednym z

powiatów wszystkie bez wyjątku majątki ziemskie są wystawione obecnie na licytację.

W tej chwili właścicielom 75% majątków ziemskich grozi wyzucie z własności.

Wymienione cyfry dowodzą katastrofalnego wprost stanu rolnictwa. Najwyższy już czas, aby odpowiedzialne czynniki, nie półśrodkami, a na podstawie szerokiego programu zabrali się do walki z kryzysem w rolnictwie, źródłem ogólnego przesielenia gospodarczego.

10 tysięcy robotników bez pracy w Polsce.

Strajk robotników, który pierwotnie objął 7 fabryk rozszerzył się na 17 przedsiębiorstw. Fabrykanci chcą zmusić robotników do ustępstw, ogłosili lokaut. Lokautem objęte jest 10 tysięcy robotników przemysłu tekstylnego. Sytuacja jest bardzo poważna.

Plan parcelacyjny na rok 1931

«Dziennik Ustaw» z dn. 13. zm. przynosi rozporządzenie Rady ministrów o ustaleniu na rok 1931 wykazu imiennego nieruchomości ziemskich podlegających wykupowi przymusowemu na cele reformy rolnej, oraz rozporządzenie o ustaleniu planu parcelacyjnego na rok 1931 w Polsce.

Plan parcelacyjny na rok 1931 obejmuje 34.500 ha gruntów państwowych i Państwowego Banku Rolnego, oraz 165.000 ha gruntów prywatnych.

Studenci poznańscy przeciw Piłsudskiemu?

Telegrafują z Warszawy, że dnia 24 marca podczas akademii w Poznaniu, urządzonej na cześć Marszałka Piłsudskiego studenci urządzili manifestację przeciw wymienionej akademii. Policja przybyła i rozprędziła manifestantów. «Pocztą Warszawską» twierdzi, że podczas konfliktu zostało 100 studentów poranionych; kilku z nich ciężko.

Dr. Julian Szymański odmówił stworzyć nowy gabinet.

Z Warszawy telegrafują, że Dr. Julian Szymański nie przyjął polecenia prezydenta, utworzyć nowy gabinet. Powodem tego były 4 warunki Marszałka Piłsudskiego, t. j. 1) Posłom nie wolno mieszać się do spraw prywatnych i do rozporządzeń rządowych. 2) Posłom nie wolno poruszać na nowo budżetu raz w Sejmie uchwalonego. 3) Przy okazji dyskusji nad budżetem będzie 6 artykuł prawa wykluczony, który mówi o warunkach pod którymi rząd może otworzyć kredyt na różne

Wieści telegraficzne ze świata

Polska.

Bank Polski po obliczeniu rocznego bilansu, złożył 200.000 zł. na budowę w Warszawie lokali dla bezdomnych.

— Jak podaje Polska agencja telegraficzna (PAT) wywóz Polski w miesiącu styczniu r. 1930 przewyższał przywóz o 1.800.000 złotych.

— Mowy i wywiady oraz artykuły Marszałka Piłsudskiego za okres od r. 1926 do 1929 ukazały się w wydaniu książkowym.

— Jedna z głównych ulic młasta Lwowa została nazwana imieniem francuskiego marszałka Focha.

— W Katowicach rozpoczął się zjazd sztygarów Górnego Śląska, z udziałem 250 delegatów ze wszystkich kopalń Śląskich.

— Eksport polski do Rosji

potrzeby, w budżecie nieprzewidziane. 4) Nowa sesja sejmowa otwarta będzie po upływie 6-ciu miesięcy.

Około utworzenia nowego gabinetu polskiego. — Marszałek Piłsudski wysłał ultimatum do posłów opozycji większości. — Jan Piłsudski brat Marszałka Piłsudskiego przyjął mandat utworzenia nowego gabinetu.

Według telegramów z Warszawy dowiadujemy się, że kryzys gabinetu trwa dalej. Marszałek Piłsudski posiada w Sejmie mniejszość, a większość znajduje się w opozycji. Zdaje się, że Marszałek Piłsudski będzie zmuszonym objąć prawdziwą dyktaturę; dotychczas waha się, bo czuje się za słabym przyjąć na siebie taką odpowiedzialność. Opozycja także zrzeka się utworzyć gabinet bo boi się odpowiedzialności.

Wobec takiej sytuacji dał prezydent Mościcki polecenie Janowi Piłsudskiemu utworzyć nowy gabinet. Jan Piłsudski był dotychczas posłem do Sejmu i sędzią w Wilnie. Jan Piłsudski przyjął polecenie, ale czy znajdzie pomocników do gabinetu? Jeżeli nie, to prezydent będzie zmuszony rozwiązać Sejm i naznaczyć nowe wybory.

Cały gabinet niemiecki podał się do dymisji.

Jak w Polsce tak i w Niemczech przyszło do upadku gabinetu. Gabinet Müller, który jest socjalista, ustąpił z powodu tego, że jego partja socjalistyczna wy magała od rządu zapomogi określonej dla niepracujących. Wszystkie partje, oprócz socjalistów i komunistów sprzeciwiały się. Teraz został zaproszony przez prezydenta Hindenburga szef partji katolickiej, Centrum, p. Brüning, który przyjął stanowisko szanclerza. Brüning nie chce oglądać się na partje. Jednakże nie może liczyć na wielką większość głosów parlamentu.

Prześladowanie Kościoła w Rosji trwa dalej.

Protesty i manifestacje przeciw prześladowaniu religii w Rosji, urządzone w całym świecie chrześcijańskim są teraz powodem większej jeszcze wściekłości Rosji przeciw Kościołowi. Wszystkie pisma bolszewickie atakują Ojca św. Rząd sowiecki interpelował u ministra spraw zagr. Niemiec za branie udziału szefa gabinetu bawarskiego w manifestacji przeciw Rosji. Rząd bawarski odpowiedział, że cały kraj bawarski jest katolicki.

MacDonald nie dopuścił do rozwiązania konferencji w Londynie.

Delegaci pracują dalej w Londynie. W przyszłym tygodniu ma się odbyć walne zebranie

wynosił w r. 1929 około 81 milionów złotych. Import z Rosji 40 milionów złotych. Eksport do Rosji stanowią tkaniny i rolnicze narzędzia.

— Kapitan Orliński, znany pilot, dokonał lotu próbnego w aeroplanie polskiej konstrukcji, zbudowanym przez inżyniera Pułaskiego. Orliński wznosił się w górę na pięć tysięcy metrów w ciągu ośmiu minut i rozwinął szybkość jakoby 300 kilometrów na godzinę.

— Minister August Zalewski w komisji senatu dla spraw zagranicznych oświadczył, że służba konsularna Rzeczypospolitej Polskiej jest obecnie niedostateczna, zwłaszcza w Brazylii, Kanadzie i Argentynie. Rząd postara się w najbliższej przyszłości o polepszenie tej sytuacji i założy kilka placówek konsularnych w Południowej Ameryce.

— W Warszawie odbyła się akademja na cześć koronacji pa-

pieża, w obecności nuncjusza papieskiego, Marfaggi, kardynała Kakowskiego, marszałka senatu, ministrów, generalicji, episkopatu, władz miejskich i stowarzyszeń. Akademję zajął generał Konarzewski, jako prezes Fundacji im. papieża. Przemówienie nuncjusza zakończyło uroczystość.

— W związku ze stuleciem powstania listopadowego w r. 1931 powstał w Warszawie Komitet Obchodu. Na posiedzeniu komitetu omówiono program, przewidujący udekorowanie herbu Warszawy orderem «Virtuti Militari», odsłonięcie pomnika, otwarcie muzeum Narodowego i urządzenie uroczystości publicznych.

— Prasa opublikowała rezolucję posłów i senatorów należących do Bezpartyjnego Bloku. Współpraczy z Rządem, w której oskarżają innych posłów i senatorów o nadużywanie przywileju nietykalności poselskiej,

Przedo posłowie i senatorowie z Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem stwierdzają w swej rezolucji, iż zrzekają się dobrowolnie przywileju nietykalności poselskiej, zagwarantowanej przez konstytucję, o ile chodzi o oskarżenia wytoczone przeciw posłom w sprawach publicznych, czy prywatnych poza sejmem,—i nie uchylą się nigdy od odpowiedzialności osobistej.

NIEMCY.

Kompanja okrętowa wybudowała nowy okręt pasażerski «Europa», który swoją szybkością prześciga jeszcze okręt «Bremen».

CHINY.

Wojna domowa trwa dalej, i jest rzeczą bardzo trudną zrozumieć orientację poszczególnych generałów. Zdaje się, że tylko ambicja jest przyczyną nieporozumienia pomiędzy generałami. Minister finansów rządu nacjonalistów potajemnie uciekł. Na froncie żaden z generałów nie czuje się pewnym. Szef rządu, generał Szek, wyjechał niewiadomo dokąd, co bardzo niepokoi rządowców.

ŚLĄSK NIEMIECKI

Liga opieki nad dziećmi protestuje w gazetach przeciw sprzedaży dzieci przez biednych rodziców. Gazety zamieściły nieraz ogłoszenia, że są na sprzedaż dzieci.

URUGUAY

Odczyt Polski w Montevideo.

Staraniem Tow. im. J. Piłsudskiego w Montevideo odbędzie się w niedzielę dnia 6-go kwietnia o godz. 3-iej po południu, w gmachu Stowarzyszenia Chrześc. Młodzieży, róg ulic Colonia i Rio Negro, odczyt pt.: «Osadnictwo polskie w Ameryce południowej—rosiedlenie i dzieje». Wygłosi go p. Paweł Nikodem i będzie ilustrował mapami.

Rodacy z Montevideo i okolicy, niechaj nikogo na odczycie nie braknie! Trzeba, abyśmy poznali nasze siedziby, naszą siłę i pielgrzymki pierwszych pionierów, które już poszły w niepamięć. Jesteśmy w Montevideo osiedlem na świeższych lat, nabierzmy poczucia, że jesteśmy ogniwem w polskim łańcuchu rozeźnionym na południową Brazylię i północną Argentynę.

Dochód ze wstępu przeznaczony jest w całości na fundusz polskiej szkoły w Montevideo.

PERU

Dnia 6 marca wyjechał z Polski do Peru (w Ameryce Południowej) pierwszy transport emigrantów, którzy osiedlą się na terenie koncesji polskiej. Ogółem wyjeżdża 150 osób.

Kolonisci otrzymają większe tereny po \$5 za hektar. (Ciąg dalszy telegramów na str. 9)

wszystkich delegatów. Francja jest gotowa na różne ustępstwa, ale za to żąda gwarancji. Ameryka nie chce się wnieść do spraw europejskich. Briand MacDonald i Stimson konferują bez przerwy. Jest nadzieja, że jednak jeszcze przyjdą do porozumienia, bo wobec czterech państw mniej więcej zgodnych, t. j. Anglii, Włoch, Ameryki i Japonii Francja jest zmuszona albo przystać, albo ogromne sumy wydać na powiększenie swej floty.

Interwencja prezydenta Republiki Dr. H. Irigoyena, w konflikcie kolejowym

W związku z trwającym od kilku dni konfliktem pomiędzy Dyrekcjami poszczególnych przedsiębiorstw kolejowych a personelem robotniczym. Prezydent Republiki Dr. H. Irigoyen, przyjął na specjalnej audjencji przedstawicieli przedsiębiorstw kolejowych oraz delegację personelu robotniczego.

Wynikiem tych audjencji było przyjęcie w zasadzie ogólnych warunków, celem definitywnego zakończenia istniejącego konfliktu.

Pertrakcje odbywają się w dalszym ciągu i należy się spodziewać, że interwencja Prezydenta Republiki odniesie pożądany skutek.

Wielki nowy wynalazek Marconi'ego.

Słynny wynalazca włoski Wilhelm Marconi, który już tyle zdziałał na polu telegrafu bez drutu i radjowem, wynalazł ostatnio nowy aparat, za pomocą którego może działać elektrycznością w wielkim oddaleniu. Według ostatnich wiadomości, Marconi znajdujący się w Genewie wysłał z tego miasta prąd elektryczny do rządowego pałacu na wystawie elektrotechnicznej w mieście Sidney w Australji, znajdującym się w odległości 10 tys. mil od Genewy, gdzie prąd zapalił 2000 lamp elektrycznych. Podczas tej operacji byli obecni dziennikarze z całego kraju i z Francji. Parlament włoski wysłał Marconi'emu telegram powinszowania.

Ucieczka więźniów.

W nocy zbiegli z więzienia w Tucuman (Argentyna) trzech złooczyńcy. Ucieczkę swoją więźniowie uskuteczniili za pomocą przesłania i kolder przywiązanych w drugie pasmo. Za zbiegami wysłano kilka oddziałów policyjnych w pogoń.

Kucharka.

Potrzebna jest dobra kucharka w Restauracji Braci Oldakowskich przy Av. Luiz Xavier nr. 28. Dobra zapłata.

ROZNE WIADOMOŚCI.

ECHA TYGODNIA z BRAZYLJI

Brazylja na międzynarodowej wystawie w Antwerpji.

Niezaledwo ma się odbyć w Antwerpji międzynarodowa wystawa, w której Brazylja zajmie niepoślednie miejsce. Pawilon brazylijski obejmie przestrzeń 2.500 m. kw. sam zaś gmach pawilonu ma być niezwykle wspaniałe. Ekspozowane będą następujące produkty: z północnych Stanów—guma, drzewo, skóry, skórki, nasiona olejiste, fibry tekstylne i t. d. Południowe Stany wystawią kawę, herwę, smalec, mięso mrożone i t. d. Oprócz tego Stan S. Paulo wystawi wyroby 80-ciu swych fabryk.

Centralny Związek Polaków w Brazylji.

W zeszłym naszym numerze wspomnieliśmy, że żyjemy w epoce łączenia się, że łączą się różne wielkie banki amerykańskie, łączą się wielkie towarzystwa okrętowe w Hamburgu i Bremie, łączą się wielkie przedsiębiorstwa amerykańskie i niemieckie i t. d. Przyczyna niepowodzenia leży w słabości jednostki a dobrobytu w sile gromady.

Co do towarzystw, niektóre z nich ledwo żyją, bo brak im siły żywotnej, albo celu.

Kilka lat temu złączyły się w Kurytybie 2 silne towarzystwa, Kółko Młodzieży i Tow. Św. Stanisława i powstał z tego połączenia dzisiejszy Związek Polski. Właściwym ideałem było już od dawna złączenie się wszystkich Towarzystw polskich całej Brazylji w jeden Związek Narodowy na wzór Związku Amerykańskiego, lecz z powodu braku odpowiednich sił założony Związek Narodowy w Brazylji—upadł; pozostało tylko zdjęcie fotograficzne delegatów i członków, umieszczone w Związku Polskim na pamiątkę.

Dzisiaj z radością i zadowoleniem możemy mówić, że tym razem się uda bo ludzie kompetentni stoją na czele tego zadania.

Delegatów zjechało się w sobotę dn. 22 z różnych stron Parany przeszło 30-tu; z Ponta Grossy, Iraty, S. Matheus, Canta-Gallo, Muricy, Vera-Guarany, Hervalzinho, Theresina, M. Mallet i t. d.

Pierwsze posiedzenie w sobotę zajął p. Dr. Jan Grabski. Następnie przemówił p. Dr. Kazimierz Downarowicz, konsul Polski, witając serdecznie przybyłych delegatów i zachęcając do wspólnej pracy. Przyłączając się do przemówienia p. Konsula wypowiedzieli także kilka słów Dr. Szymon Kossobudski i K. Jeziorowski. Następnie obrano przewodniczącym obrad p. D-ra Grabskiego, który wygłosił referat o konieczności utworzenia jednej centralnej organizacji polskiej na całą Brazylję.

P. profesor Maciszewski referował o istniejących już Związkach polskich w Ameryce Północnej, Francji Niemczech i Czechosłowacji. Po tych referatach wywiązała się dyskusja, trwająca do późnej nocy. Dnia następnego w niedzielę o godz. 10-ej rano rozpoczęła się dyskusja nad tymczasowym statutem Centralnego Związku, który po 3-ciem odczytaniu delegaci przyjęli jednogłośnie z poprawkami pod względem religij. Następnie obrano zarząd, do którego weszli: p. dr. Jan Grabski, ks. Jan Pałka, p. Michał Sekula, p. Fr. Lachowski, p. Aleksander Matuszewski, p. Jan Ficiński i p. Roman Wachowicz.

Podczas wolnych wniosków uchwalono wyrazić uznanie p. prof. Maciszewskiemu za jego współpracę, którą bardzo wiele się przyczynił do powstania tego Związku. Równocześnie uchwalono wysłać telegram do p. prezydenta Mościckiego i Marszałka Piłsudskiego z zawiadomieniem o powstaniu Centralnego Związku Polaków w Brazylji. Na koniec p. dr. Grabski, w imieniu Zarządu, serdecznie dziękując delegatom za współpracę, zamknął zjazd.

Imieniny Marszałka J. Piłsudskiego w Kurytybie

Uroczystość Imienin Marszałka Józefa Piłsudskiego odbyła się w tym roku w niedzielę dn. 23 z. m. bardzo wspaniale. Na podniesienie tej uroczystości złożyły się dwie rzeczy: uroczyste nabożeństwo w polskim kościele i wieczorna akademja w Związku Polskim. Nabożeństwo w kościele rozpoczęło się o godz. 10-ej. Mszę św. celebrował Przew. ks. Alojzy Przew. Chór śpiewaków, pod batutą p. H. Oldakowskiej i p. organisty Aleksandra Rusieckiego, znakomitego fachowca niedawno przybyłego z kraju, wykonał pięknie nasze kościelno-narodowe pieśni, przegradzając łaciną. Podczas sumy wygłosił Przew. ks. Proboszcz Trzebiatowski kazanie o św. Józefie, opiekunie całego Kościoła, rawiążując przy końcu o wielkim opiekunie naszej Ojczyzny Józefie Piłsudskim. Wieczorem sala Związku została wypełniona po brzegi, jak również i łozę zajęte były prawie wszystkie. Na ogół obchód Imienin Marszałka wypadł znakomicie; Na jedno należałoby tutaj zwrócić uwagę a mianowicie, że nigdy nie trzymamy się oznaczonej godziny i zamiast o 8,1/2 rozpoczęto o godz. 10 ej.

Akademję zajął p. konsul Rzeczypospolitej Dr. K. Downarowicz. Dostojny przedstawiciel naszych Władz przemawiał o znaczeniu tej uroczystości, a każde słowo padało do serc słuchaczy. Program obchodu był urozmaicony występami szkół, przemowami, koncertem orkiestry smyczkowej, śpiewem i tańcem rytmicznym uczennic p. Olki Mikoszewskiej.

Na szczególniejszą uwagę zasługują i należy tu podkreślić przemowę p. Ficińskiego, który przedstawił nam dotychczasowy życiorys dostojnego Selenizanta, p. Dr. J. Grabskiego, p. H. Oldakowskiej, która treść utworu oddała znakomicie, śpiew p. H. Walewskiej, chór Kolegium Henryka Sienkiewicza pod kierownictwem p. prof. K. Nowaka. Działwa ze szkoły Sióstr R. M. wywiązała się dość dobrze pomimo, że przedzielono ją na ostatnie godziny t. j. o 12,1/2 w nocy. Ze dziecko rozespane potrafiło śpiewać i wykonywać ruchy gimnastyczne, to warte oklaskiwać, czego też publiczność nie poskąpiła. Na zakończenie Związek Amatorów Sceny odegrał obrazek dramatyczny «W lesnej ustroni» oraz wyświetlony został film «Obchód 10-lecia Niep. Polski».

Obchód ten dowodzi, że z naszych serc nie wygasła miłość Ojczyzny i cześć dla tych, którzy się dla niej całkowicie i bez zastrzeżeń poświęcili i w dalszym ciągu poświęcają.

Kurytyba

— «USINA DE LEITE». Pod tą nazwą utworzyła się nowa firma, która będzie dostarczała mieszkańcom Kurytyby świeżego mleka. Zachodzi obawa, że tak samo jak obecnie sprzedaż mięsa z czasem i sprzedaż mleka stanie się monopolem rządu.

— Dnia 29 marca Kurytyba obchodziła 237 letnią rocznicę swego założenia.

Paraná

— W miejscowości Turvo, municypjum São Matheus dn. 17 b. m. niejaki Roman Kosiński po gwałtownej sprzeczce z Lyndrem Gomes de Oliveira, do był rewolweru i dał kilka strzałów do swego przeciwnika, z których dwa zraniły go śmiertelnie.

Po dokonaniu zbrodni Kosiński zbiegł w niewiadomym kierunku.

— Z Prudentopolis pisze delegat specjalnie przez rząd wysłany, że panuje tam zupełny spokój i że osobiście prowadzi on śledztwo w sprawie zabójstwa dra. Sagy Naked z całą sumiennością, a po uzyskaniu dowodów każe aresztować winowajców. Były delegat jego i dwóch żołnierzy znajduje się pod opieką, ponieważ istnieje obawa napadu ze strony mścicieli zamordowanego dra Naked. Żołnierze którzy byli wysłani z Kurytyby do Prudentopolis w celu zaprowadzenia tam porządku, wrócili z Ponta Grossy, ponieważ okazało się iż sytuacja nie wymaga interwencji policyjnej.

— Nowy biskup dla P. Grossy, D. Antonio Mazzarotto przybył dnia 26-go b. m. do Rio de Janeiro. W drodze powrotnej zatrzyma się krótko w Kurytybie, poczem pojedzie do swojej nowej diecezji, gdzie czeka go wspaniałe przyjęcie.

— Nasza poczta jest często niedbała do tego stopnia, że listy z Kurytyby do kolinji albo odwrotnie potrzebują 2—3 miesiące aby dojść do miejsca przeznaczenia. W tych dniach otrzymałmy list z S. Mateusza z datą 7 stycznia. Gazety nasze wysłane w środę, przychodzą do S. Paulo i innych miejscowości dopiero po niedzieli.

— Wkrótce będzie gotowy nowy most nad rzeką Ribeira, łączący 2 Stany: Paraná i S. Paulo, w drodze z Kurytyby do S. Paulo.

— Znany wśród polskiej kolonji w Paranie długoletni proboszcz w Ponta Grossie i pomocnik przy polskim kościele w

Kurytybie, ks. prałat Wilh. Tyleczek, dzisiejszy administrator prelatury w Foz do Iguassu, poświęcił w tych dniach pierwszą część swej przyszłej katedry.

— Dnia 21 kwietnia odbędzie się w Ponta Grossie wielka wystawa bydła na fazendzie «Modelo».

Z Kongresu.

—Pomiędzy innymi projektami jeden upoważnia rząd przeznaczyć dla uniwersytetu parańskiego tyle alkierów ziemi, ile potrzeba dla jego majątku to jest 25 tys. alkierów.

Drugi projekt tyczy się herwy i drzewa. Mają być oznaczone pewne rodzaje herwy do eksportu. Inne muszą płacić podatek t. j. 200 rs. od kila. Eksporterzy mają płacić 20 kontów rocznie podatku od herwy, ale kto posiada fabrykę w Paranie, płaci tylko 20%.

Dalszy projekt mówi o pewnych dokumentach klasyfikacji herwy, drzewa i kawy podpisanych przez pewnych fiskali. Towar, herwa, drzewo, czy kawa mają taki dokument, nie może być nieprzyjętym na miejscu przeznaczenia przez swego kupca. Dalszy projekt upoważnia rząd podnieść Ipirangę do godności komarki. Do tej nowej komarki ma należeć Reserva.

Inny znowu projekt upoważnia rząd wydać 500 kontów na powiększenie domu obłąkanych albo na zbudowanie nowego domu, we większej odległości od miasta.

São Paulo.

Prezydent Julio Prestes podpisał dekret nominujący Antonio Salles i Bastos Cruz sekretarzami fazendy i sprawiedliwości. Ostatni był dotychczas szefem policji, a miejsce po nim zajął delegat policji ze Santos, Armando Ferreira.

— Kompanja kolejowa w S. Paulo doznaje ogromnych strat z powodu różnych nadużyć i zniknięcia towarów.

W ostatnich czasach znowu znaleziono pomiędzy stacjami Campinas i Jundiahy walizkę próżną, która posiadała znaki krwi.

Kompanja liczy już na tysiąc kontów straty. Zdaje się, że i tu pracuje cała szajka bandytów.

— Wskutek eksplozji na krążowniku brazylijskim «Minas» straciło życie kilku marynarzy. Jeden ze skańczonych zmarł w tych dniach w szpitalu w Santos.

Dokumenty wysyłki kawy już nie są zależne od instytutu ka-

wy w São Paulo, ale mogą być opłacane na miejscu naładowania na okręt.

— Bank Francusko-włoski wniósł skargę do policji przeciw swemu kasjerowi, któremu brakło przeszło 200 kontów w kasie.

RIO DE JANEIRO.

— Prefekt miasta włożył na kompanję zajmującą się sprzedażą po wybudowanych jarmarkach 30 kontów dziennie jako karę za to, że nie trzymała się godzin, w kontrakcie przeznaczonych.

— Sprawa starc w Montes Carlos, w Minas Geraes, przeszła do Sądu Najwyższego, który ma rozstrzygnąć sprawę.

— Jeden z dyrektorów banku hiszpańskiego, który swego czasu ogłosił swoje bankructwo, przybył w tych dniach do Rio, ażeby osobiście odpowiadać przed sądem na różne czynione mu zarzuty.

— Towarzystwo Polsko-Brazylijskie założone przed kilku miesiącami w celu wzajemnego porozumienia się i utrzymania dobrych wzajemnych stosunków, przyjęło na ostatnim zebraniu nazwę: «Tadeusz Kosciuszko». Prezesem Towarzystwa jest obecny vice-prezydent Republiki Mello Vianna. We Warszawie istnieje podobne Towarzystwo pod nazwą «Ruy Barbosa».

— W Rio de Janeiro mieli piekarze zamiar podnieść cenę o 300 rs. za kg. chleba, t. zn., że kosztowałby 1\$300 jeden kg. Ludność jednakże ostro krytykuje postępowanie piekarzy i podała protest do prefekta miasta.

— Donoszą z Petropolis, że p. prezydent Republiki udał się na miejsce wielkich powodzi ostatniej burzy gdzie osobiście zbadał szkody poniesione na torze kolejowym i na drodze samochodowej Rio—Petropolis. Równocześnie p. prezydent oznajmił, że jest bardzo zadowolony z natychmiastowej reperacji uszkodzonych dróg.

S. Catharina

— W tych dniach została otwarta nowa droga samochodowa pomiędzy Joinville i Itajahy.

RIO GRANDE DO SUL

Pięciu komunistów, którzy swego czasu uciekli z Rio do Porto Alegre połapała policja i odesłała ich z powrotem do Rio de Janeiro.

— Z polityki krajowej nie ma wiele nowego. Antonio Carlos spotkał się z senatorem Epitacio Pessoa w Petropolis, konferując z nim co do przyszłości. To samo czyni Getulio Vargas, który zwołał wszystkich szefów politycznych ażeby porozumieć się co do polityki w przyszłości.

— W Parahyba źle się dzieje. João Pessoa nie może sobie dać rady z powstańcami i jest pogłoska, że ma zamiar złożyć urząd prezydenta. Oddział wojska złożony z 1600 żołnierzy idzie obecnie przeciw powstańcom.

Kursz dnia 1-4-1930.

Polska—złoty	1\$100
Londyn—funt szterling	43\$500
Ameryka Półn.—dolar	8\$665
Argentyna—peso pap.	3\$174
» » złote	7\$214
Francja—frank	\$342
Niemcy—Reichmark	2\$100
Włochy—lir	\$456
Hiszpanja—escudo	1\$110
Belgia—frank	1\$240
Portugalia—milreis	\$392
Szwajcarja—frank	1\$700
Urugway—peso	7\$574
Holandja—	3\$250
Austria—(10.000 koron)	1\$250

Piękny przykład.

Dr. Borges de Medeiros zwrócił się do pewnego przemysłowca w Urugwaynie z propozycją zakupywania od niego wełny w municypjum Cachoeira gdzie mieszka stary szef Partji Republikańskiej Riograndeńskiej. Jest to rzadki wypadek w historii administracyjnej, aby prezydent który przez ćwierć wieku kierował losami tak bogatego Stanu, jak Rio Grande, potrzebował uciekać się do tak skromnego sposobu zarabiania na życie. Trzeba dodać, że przy zakupie wełny zysk D-ra Borges będzie wynosił 3\$000 na arobie. Przykład piękny i godny naśladowania, ale naśladowców z pewnością nie znajdzie!

Złodzieje kapitulują...

W ostatnich dniach policja kurytybska wzięła się energicznie do wylapywania złodziei i łotrów wszelkiego rodzaju, którzy od pewnego czasu zaczęli grasować na ulicach miasta w zastraszający sposób, siejąc postrach między mieszkańcami, którzy nawet w biały dzień i często pod boki policji, jakby na drwiny, byli napadani i obrabowywani.

Nowo mianowany ostatnimi dniami komisarz oddziału śledczego policji, dr. Abelardo Fernandes, doskonale zorganizował i rozłożył po mieście odnośne placówki policyjne, wobec czego złoczyńcy codziennie wędrują za kraty, a uspokojona ludność zaczyna swobodniej oddychać. — Jeszcze nie dalej jak dn. 26 b. m. pewien amator cudzej własności, nazwiskiem Francisco Ferreira de Assis, dostał się do pewnego mieszkania przy ul. Aquidabam, lecz wcześniej spłoszony przez gospodynię domu, która zaczęła strzelać z rewolweru na alarm, dostał się w ręce policji, która zwabiona strzałami, nadbiegła niezwłocznie i osaczywszy okolicę, schwyła ptaszka. Również na jednym z przedmieść Kurytyby przyłapano w tych dniach wielką ilość skradzionych towarów, których wartość wynosi parę dziesiątek tys. milrejsów.

Z życia Kolonij Polskich w Brazylii

Rio Grande, 1-go marca 1930.

Dnia 1-go Marca b. r. wystawiona została na miejscowej scenie znana komedycja ludowa «Łobzowanie». Wykonanie było prawie bez zarzutu dzięki dobrym chęciom amatorów jak również usilnym staraniom p. p. Aleksandra Raduszewskiego reżysera i L. Czernego, który kierował stroną wokalną wyżej wspomnianej sztuki. Pomimo ulewnej deszczu który aż do wieczora padał, sala była dosyć zapelniona. Pozwalamy sobie donieść, że pomimo krótkich przygotowań, wystawiona komedycja przewyższyła wszelkie oczekiwania, dzięki niestrudzonej i ofiarnej pracy członków amatorów. Wystawienie dosyć trudnej jak na tutejsze siły amatorskie sztuki, jest pysznym dowodem, że

Towarzystwo miejscowe nie śpi, lecz pokonywując wielkie trudności krok po kroku, posuwa się naprzód.

Jednym z takich kroków jest miejscowa szkoła polska, która prawie bez przerwy jest czynną. Jak zwykle, tak i w tym roku, szkoła została uruchomiona dn. 7-go stycznia z dosyć pokaźną liczbą 40 dzieci. Kierownikiem szkoły jest znany p. Wł. Stabrowski.

Zarząd Tow. «Białego Orła» tą drogą uprzejmie dziękuje Sz. pp. Członkom Amatorów za łaskawy współudział, jak również pp. członkom orkiestry za całonocne trudy.

Cześć im za to i wdzięczność młodszego pokolenia.

Za Zarząd

Antoni Sonstrużnik—Sekretarz.

URUGUAY

(Republica Oriental del Uruguay).

Nim przystąpię do opisu tego kraju podam niektóre najważniejsze wiadomości ustroju i kilka ważnych dat historycznych. Język rządowy hiszpański. Cała republika składa się z 19 departamentów, wielkość każdego równa się mniej więcej całej Holandji. Uzależnienie się od Hiszpanji nastąpiło w 1814 r. zaś od Brazylii 25 lipca 1825. Senat składa się z 19 członków, wybieranych na lat 9 dla każdego departamentu po jednym. Senator musi mieć ukończonych 33 lat, najmniej 7 lat obywatelstwa i co najcharakterystyczniejsze musi posiadać 10.000 rocznego dochodu.

Posłów cały parlament liczy 90, wybieranych na lat 3. Ci muszą mieć skończonych 25 lat, po 5-letnim obywatelstwie i roczny dochód jego musi wynosić 4.000 pesów. Prawo głosu posiada każdy obywatel po 20 roku życia. Prezydenta wybiera ciało ustawodawcze i tenże nie może piastować tego urzędu dłużej nad lat 4.

Kolor państwowej flagi biało-niebieski. Flaga handlowa i wojenna jest horyzontalnie paskowana, przyczem pierwszy i ostatni pas jest biały. Pięć najwyższych pasów przy launcie zamienionych w białą przestrzeń kwadratową ze złotem słońcem w pośrodku.

Klimat uruguayski jest najlepszy z pośród krajów południowo amerykańskich. Choroby epidemiczne nie przypadają tu prawie nigdy. Gorące lato jest przez wiatr stepowy ułagodnione z przeciętną temperaturą 17° C.

Uruguay graniczy z półn. wschodu z Brazylią, z zachodu z Argentyną. Na połudn. Rio Plata a od strony wschodniej oblewa go Atlantyk.

Obszar całego kraju posiada 179.000 km² z ludnością . . . 1.770.000. Na obcokrajowców przypada liczba przeszło 200.000. Stolica Montevideo liczy 550 tys. mieszkańców.

Waluta: 1 pes zawiera 100 centesimos i równa się 1 dolarowi amerykańskiemu.

Koleje wynoszą 3.400 km.

Głównymi artykułami wywozowymi są tu mięso, skóra, rogi i ryby.

Prócz murzynów i hindusów mogą się osiedlać w Urugwaju wszystkie inne narody. Najwięcej z obcokrajowców jest Włochów, których suma dochodzi do 65.000, Hiszpanów 55.000, Brazylijan 28.000, Argentynczyków 19.000, Francuzów 8.500, Anglików przeszło 1.200, Niemców 1.120, Austrjaków 1.110 — reszta z przeszło 6.000 przypada na różne inne narody.

Historja Urugwaju datuje się

od 1515 r. kiedy Juan Diaz de Solis ląduje i zostaje od tuziemców zabity. Następnym śmiałkiem był w 1519 Ferdynand Magellan. Już w 1573 Zerate usiłuje stworzyć pierwszy port. W 1680 Portugalczycy zakładają tu swoją kolonię. Stolicę Montevideo założył w 1726 r. Zavala, gubernator B. Aires. Stolica wpadała kilka razy w różne ręce jak Anglików, Hiszpanów i Portugalczyków, czasowo także Brazylij.

Pierwszym prezydentem w 1830 r. był Rivera. Port międzynarodowy w Montevideo istnieje od 1901 r. W 1917 nastąpiło zerwanie stosunków dyplomatycznych z Niemcami. Ulepszona konstytucja Uruguay i przyłączenie się do Ligi Narodów w 1919. W 1921 wprowadzenie prawa głosu i kobietom. Te by były ważniejsze wydarzenia.

Kraj cały przedstawia równy step, jakoby był dalszym ciągiem Stanu Rio Gr. do Sul w Brazylii. Irzeczywiście Urugwaj przy sposobności ma się upominać o stracone przestrzenie tak od Brazylii jak i od Argentyny.

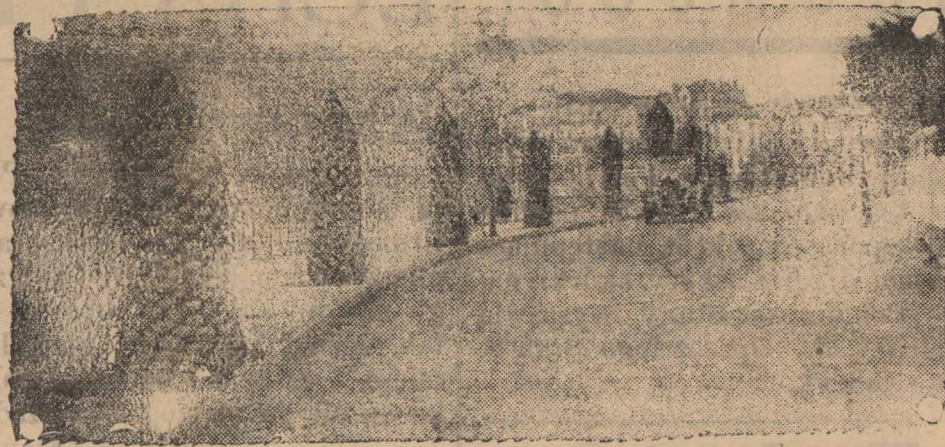
Niema tu prawie żadnych lasów, dlatego drzewo jest drogie, a transportowane przeważnie z Brazylii. Hodowla bydła na rozległych stepach jest głównym przedsiębiorstwem kraju. Sama stolica posiada kilka wielkich bójni t. z. «frigorificos».

Z pośród więcej ożywionych i handlowych miast znajdujących się na zwiedzanej na razie centralnej drodze kolejowej jest przedewszystkiem Durozo. Opłata kolejowa jest w porównaniu z cenami w Brazylii trzy razy większą, jakoteż wszystkie produkty pierwszej potrzeby są o 100 proc. droższe.

Wszystkie miasta prowincjonalne uruguayskie zbudowane są na równinach, dlatego paralelne ulice ciągną się daleko wszcz i wzdłuż. Domy są przeważnie parterowe. Najpierw brakuje się chodniki ulic dla publiczności, środek pozostaje długo wysypany żwirem i piaskiem. Po tych miastach niema żadnych banków zagranicznych, jak to jest w Brazylii, a jest jedynie bank państwa pod nazwą «Banco de la Republica O. del Uruguay». W stolicy są jednakże reprezentowane różne banki zagranicy.

Przybywszy do Urugwaju z obcą walutą i po wymianie tejże, szybko się ona rozchodzi. Robotnicy wprawdzie zarabiają tu więcej, np. fachowcy pobierają przeciętnie 3 pesos, t. j. 24 milrejsów. W porównaniu jednakże z wydatkami, to za 8 milrejsów w Brazylii otrzyma

Nad rzeką Rivera (Hiszpanja).

Obcięto zmarzniete liście palm stojących nad rzeką Rivera. Nasza ilustracja przedstawia stojące palmy nagie, gdzie dopiero po 3 latach można się spodziewać, że się ożywią.

Nowy wynalazek amerykański.

W majątku Britz, należącym do miasta Berlina, dokonano pokazu nowej wszechstronnej maszyny rolniczej amerykańskiego wynalazku. Maszyna ta jest dowcipnem połączeniem żniwiarki z młocarnią. Całość ciągnie gąsienicowy motor. Poza tem potrzeba trzech ludzi do obsługi. W ten sposób zaoszczędza gospodarz pracę trzydziestu koni i dwudziestu ośmiu robotników. Maszyna tnie zboże bardzo szeroko, natychmiast je młóci i zbiera ziarno w specjalnym tanku, gdzie odbywa się automatycznie jego workowanie. W obecnej swej postaci posiada nowy wynalazek tę wadę, że obrywa kłosa bardzo wysoko i pozostawia po sobie ściernisko o długiej słomie. Dla amerykańskich gospodarzy jest to pożądané, bo tam się słomę spala. W Polsce jest inaczej. Żywy inwentarz wymaga wielkiej ilości

ci słomy, bez której rolnik nie może się obejść. Oprócz tego w Polsce, gdzie klimat jest częściowo wilgotny, nie można natychmiast młócić dojrzałego zboża, bez poprzedniego dosuszenia go po ścięciu na polu. Kuratorjum Rzeszy przeprowadziło dla techniki, szereg prób w tym celu, aby wyzyskać amerykański wynalazek dla niemieckich gospodarstw. Przy zaprowadzeniu pewnych zmian w maszynie, nie byłoby to niemożliwe.

Chociaż większość rolników przyjmie tą wiadomość z niedowierzaniem, to należy sobie przypomnieć, jak się kiedyś zapatrywano na sprawę pierwszych kosiarek, które dziś stanowią w większych gospodarstwach w Polsce nieodzowne narzędzie. Dlatego też jest możliwe, że nowy amerykański wynalazek będzie jeszcze odgrywał ważną rolę w rolnictwie.

Olbrymi wzrost frekwencji na polskich szlakach powietrznych.

Ilość przewiezionych naszymi samolotami osób, towarów i poczty stale wzrasta, co świadczy, że nowy środek lokomocji, jakim jest samolot, ustawicznie zdobywa sobie coraz silniejszą pozycję w dziedzinie nowoczesnych środków komunikacyjnych. Miesiąc tyczeń przyniósł naszej komunikacji powietrznej znów dalszy poważny wzrost frekwencji zarówno pasażerów, jak i towarów.

się o wiele więcej wszystkiego aniżeli tu za jednego pesa.

Najmniejszą obiegową monetą jest tu 2 centesimos, równające się 300 rejsom.

Emigranci i podróżni przybywają przeważnie do Montevideo i tu pozostają. To też w miastach interjeru spotyka się rzadko robotnika czy handlowca europejskiego. Dopiero w najbliższych miejscowościach położonych w pobliżu stolicy, znajdują się handel, ogrody warzywne i wino, uprawiane przez różnych obcokrajowców.

Stolica Montevideo tak wyglądem jak i ruchem podobna jest do Rio de Janeiro. Sieć tramwajowa, rozchodzi się gęsto z centrum stolicy w dalekie i rozległe przedmieścia, które są podobnie jak wszystkie ulice miasta wyłożone asfaltem i czysto utrzymane.

Główna ulica 18 de Julho, to ta sama Av. Rio Branco w Rio. Wysokie domy i bogate sklepy, wieczorem jasno oświetlone mnóstwem lamp i reklam świetlnych.

Najbliżej położonym i najwięcej uczęszczanym jest park Rodó. Przylega on równocześnie i łączy się ulicą zaledwie z Plażą Pocitos. Na czysteimkimi piasku plaży znajduje się mnóstwo kabin, wypożyczanie bielizny i różne przyrządy gimnastyczne dla gości używających kąpeli morskiej i słonecznej równocześnie.

(Dokończenie nastąpi).

konać aż 1470 podróży na przestrzeni 379.462 km., to w mies. styczniu, porównując cyfry z roku 1924 i lipca 1929 r., stwierdzamy: Podczas gdy w roku 1924 na 1 lot wypadła 1,9 pasażera, 30,5 kg. towarów i 0,45 kg. poczty, to w styczniu 1929 r. średnio w jednym locie przewożono 3,5 pasażera, 65 kg. towarów i 4,7 kg. poczty.

Ponieważ wzrost frekwencji na liniach powietrznych idzie w parze z ich rentownością, porównanie powyższe świadczy o zupełnie racjonalnym rozwoju naszej żeglugi powietrznej.

Sila elektryczna Polski.

Zgodnie z danymi wydziału elektrycznego ministerstwa robot publicznych znajdują się na terenie całej Polski 742 zakłady elektryczne o mocy instalowanej 932.658 kilowatów. Pod tym względem prym dzierży województwo śląskie (409.580 kilowatów), następnie idą: województwo kieleckie (143.409 kilowatów), krakowskie (81.662 kw.), łódzkie (73.771 kw.), miasto stołeczne Warszawa (57.821 kw.), poznańskie (50.619 kw.), lwowskie 39.067 kw.), warszawskie (23.200 kw.), białostockie (10.808 kw.), lubelskie (8.913 kw.), stanisławowskie (5.046 kw.), wileńskie (4.685 kw.), poleskie (1.938 kw.), wołyńskie (1.683 kw.), tarnopolskie (1.395 kw.), wreszcie nowogrodzkie (819 kw.).

Na uwagę zasługuje fakt, że na terenie Polski mamy 57 zakładów elektrycznych z wytwórniami energii o mocy instalowanej powyżej 5.000 kw, których moc ogólna wynosi w roku bieżącym 635.420 kilowatów, z czego na województwo śląskie przypada 403.510, na województwa centralne 131.570, na woj. południowe 85.340, wreszcie na woj. poznańskie i pomorskie 15.000, przyczem przy zakładach przemysłowych istnieje 40 elektrowni o mocy 388.500 kw., miejskich elektrowni mamy 9 o mocy 196.020 kw. i okręgowych 8 o mocy 50.900 kw.

* * *

Ostatnio wynaleziono pióro elektryczne, którym można pisać na złocie, srebrze, szkle i t. p., używając elektryczności, jaką mamy w każdym niemal domu. Rozgrzany koniec pióra topi metal i ryje w nim wypisywane litery. Ciepło można kontrolować, zależnie od materiału na jakim się pisze owem piórem.

* * *

He ludzi umiera codziennie?

W jednym roku umiera na całym świecie przeciętnie 32 miliony, a więc jeden człowiek na sekundę.

Wielka międzynarodowa konferencja handlowa w Berlinie.

W Reichstagu została otwarta dnia 23 września ub. r. międzynarodowa konferencja handlowa, w której brali udział delegaci przeszło 40 państw. Delegatów powitał w imieniu państwa niemieckiego minister finansów Dr. Hilferding. Nasze zdjęcie pokazuje uczestników przed gmachem Reichstagu, wśród których jest dużo z dalekiego Wschodu.